

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania R. L.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość emerytury policyjnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 maja 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 1012/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 21 lutego 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie R. L. od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie z 22 maja 2017 r. (nr KRW [...]). Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie decyzją z 22 maja 2017 r. dokonał ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej R.L., określając ją od 1 października 2017 r. na kwotę 1.204,29 zł. Sąd opierając się na rozważaniach zawartych w treści uchwały Sądu Najwyższego (sygn. III UZP 1/20), co do zakresu podmiotowego art. 13b, związanych z wykładnią

nieostrego pojęcia „służby na rzecz państwa totalitarnego” i przeprowadzając przez jej pryzmat postępowanie dowodowe, doszedł do wniosku, że odwołujący pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o którym mowa w ww. przepisie. Odwołujący przez wiele lat pracował w Wydziale Śledczym, stojąc nawet na czele tego wydziału. Prowadził lub brał udział w prowadzeniu szeregu postępowań przygotowawczych w zakresie działalności antypaństwowej, w szczególności działalności opozycyjnej. Odwołujący w ramach pracy w tym wydziale podejmował również czynności operacyjne w zakresie „wrogiej i przestępczej działalności” (k. 158 akt osobowych). Następnie kontynuował służbę w Wydziale [...] SB odpowiedzialnym za walkę z działalnością antypaństwową w zakładach pracy. W końcu odwołujący stanął na czele pionu Służby Bezpieczeństwa w KWMO w O., kierując służbą bezpieczeństwa. Stanął więc na czele aparatu represji w województwie ostrołęckim. Służba, którą pełnił odwołujący, była elementem aparatu represji i zwalczania wszelkich przejawów opozycji demokratycznej w PRL-u. Działania odwołującego były częścią szeroko rozumianego aparatu represji, były koniecznym elementem walki z opozycją. Sąd zauważył, że odwołujący nie zajmował marginalnych stanowisk w strukturze SB (np. kierowca, pracownik techniczny), ale stanowiska kierownicze, merytoryczne. Nie można również uznać, że służba odwołującego była krótkotrwała. W strukturach SB odwołujący pracował około 20 lat, jak podniesiono wyżej, na eksponowanych stanowiskach.

Na skutek apelacji R. L. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 21 listopada 2022 r. (sygn. akt III AUa 1012/22) oddalił apelację oraz zasądził od R. L. na rzecz Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym. Zdaniem Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy zasadnie posłużył się wykładnią pojęcia „służby na rzecz państwa totalitarnego” zaprezentowaną w uchwale Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020 r. Sąd Najwyższy wskazał w uzasadnieniu uchwały, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie

indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Sąd I instancji zaskarżony wyrok poprzedził dokładną analizą akt osobowych R. L. i zasadnie przyjął, że charakter służby tego funkcjonariusza wyczerpuje znamiona służby na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej. Stwierdzenie o pełnieniu przez R. L. służby na rzecz totalitarnego państwa nie zostało dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę dokonaną przez Sąd Okręgowy, że okres służby odwołującego się objęty niniejszym postępowaniem należy zakwalifikować jako wykonywanie czynności związanych z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego (polegających przede wszystkim na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń).

W skardze kasacyjnej z 4 maja 2023 r. pełnomocniczka R. L. zaskarżyła prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 21 listopada 2022 r. w całości, zarzucając orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tzn. art. 233 § 1 w zw. a art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd II instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego w Warszawie bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sadu I instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne w ten sposób nie zostały rozpoznane. Ponadto zarzucono rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym w jednoosobowym składzie sądu, co w świetle Uchwały Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 roku (sygn. akt III PZP 6/22) stanowi przesłankę nieważności postępowania.

Argumentując zasadność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała, że istnieje konieczność rozpatrzenia przez Sąd Najwyższy naruszenia przepisów prawa procesowego, zwłaszcza art. 233 § 1 w zw. z art. 391

oraz art. 382 k.p.c., polegającego na przejęciu przez Sąd II instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu I instancji bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sądu I instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało, tym że zarzuty apelacyjne w ten sposób nie zostały rozpoznane. W sprawie zaistniała konieczność wyjaśnienia wpływu weryfikacji funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa na ocenę charakteru jego służby w kontekście Uchwały Sądu Najwyższego z 16 września 2020 r. (sygn. akt III UZP 1/20).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotowa skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do jej przyjęcia.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a

jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej został sporządzony w niniejszej sprawie w sposób niewłaściwy, bez respektowania wymogów zawartych w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może dążyć do przerzucania na Sąd Najwyższy ciężaru doszukiwania się argumentów o zasadności przesłanek z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Pozorne wyodrębnienie, oddzielenie czy uzasadnienie wniosku nie może wywoływać skutku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jeżeli skarżący nie dopełnił obowiązku skonstruowania wyводу prawnego, pozwalającego na uznanie, że przepisy, których naruszenie zarzuca, zostały w rzeczywistości wadliwie zastosowane (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lutego 2024 r., I CSK 962/23, Legalis nr 3053474). Uzasadnienie wniosku, stanowiące w istocie próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych (którymi Sąd Najwyższy jest związany z mocy art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.) i oceny prawnej w sprawie - nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania. Skarga kasacyjna, jak to ma miejsce w niniejszej sprawie, nie zawiera uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania – art. 398⁴ § 2 k.p.c., jeżeli nie ma w niej wywodu prawnego nawiązującego do określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie, i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego w tym przedmiocie (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z 25 lutego 2008 r., I UK 309/07, Legalis nr 174724). Należy przy tym podkreślić, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powołaniem okoliczności dowolnych, istotnych tylko w ocenie samej strony. Muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi wskazanych w art. 398⁹ k.p.c., ale nie mogą ograniczyć się do ich ogólnikowego powołania czy wręcz przytoczenia (por. *T. Ereciński*, w: *T. Ereciński* (red.), Kodeks, art. 398⁴, Nb 11). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno wskazywać na występowanie w sprawie jednej z okoliczności wymienionych w pkt 1-4 § 1 art. 398⁹ k.p.c. i uzasadniać w wywodzie prawnym, że okoliczność ta rzeczywiście występuje. Te elementy skargi kasacyjnej badane są przez Sąd Najwyższy w ramach przedsądu, kiedy podejmowana jest decyzja o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do merytorycznego rozpoznania (zob. *T. Szanciło* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 1–458¹⁶. Tom I. Wyd. 2, Warszawa 2023).

Jeżeli natomiast chodzi o podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut nieważności postępowania to wskazać należy, że Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu, w granicach zaskarżenia, kwestię nieważności postępowania przed sądem II instancji (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998 Nr 5, poz. 81, z glosą A. Szpunara, OSP 1998 Nr 5, poz. 93; z 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000 Nr 12, poz. 220; oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 czerwca 2013 r., II CSK 720/12, Legalis nr 803992; z 12 czerwca 2020 r., V CSK 22/20, Legalis nr 2396879; z 25 sierpnia 2020 r., II CSK 44/20, Legalis nr 2490666; z 9 października 2020 r., I CSK 32/20, Legalis nr 2489233, *T. Szanciło* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 1–458¹⁶. Tom I. Wyd. 2, Warszawa 2023). W niniejszej sprawie brak jest jednak jakichkolwiek podstaw do podejmowania przez Sąd Najwyższy czynności w tym zakresie z urzędu. Zdaniem skarżącego, w sprawie zachodzi

nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. z uwagi na rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego na posiedzeniu niejawnym. Jak jednak wynika z art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego; prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilłość lub precedensowy charakter sprawy. Rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w składzie jednego sędziego było zatem zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Orzekanie przez sąd drugiej instancji w składzie trzech sędziów jest bowiem fakultatywne. Natomiast wykładnia przepisów, do których odwołuje się skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, przyjęta w mającej moc zasady prawnej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104, str. 5), obowiązuje od dnia podjęcia tej uchwały. Wskazana uchwała nie może mieć wobec tego wpływu na ocenę zgodności z prawem składu Sądu drugiej instancji, skoro Sąd ten wydał zaskarżony wyrok przed jej podjęciem.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ms]

